ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ—12 —ՆՈՅԵՄԲԵՐ ՔԱՄԱՆԵԻՆՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻ - ԹՎԻ — 2769 Ն. — Տ. —24—ՆՈՅԵՄԲԵՐ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 40 Մէջ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա

Ծանուցման սակը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է։ աւելի անգամներու համար գտան առ կարգաբերութիւն կը լինի։

Մէկ մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՄՈՒ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԵՏԱՀՐԵԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Գրաստ գնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութիւնս վրայ է։

Լրագրոյս փոխարէնով նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Գալատիա Սանտարքը-ի Ճատաղ-ի թիւ 193, Նօրօ խան, Մասխի գրատունակը։

Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Ջնջուած նամակ, յօդուած, եւ եւ չեն տրուիր։

ՊՈՒՏԱՆԴԵՆՈՒՊՈԼԻՍ 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 22 Նոյ.

Երեսփոխանաց ժողովը դատաւորաց անփոփոխելիութեան օրէնքին տարի մը դադարումը 169ի դէմ 295 քուէիւ ընդունեց։

Նափոլի 22 Նոյ.

Իտալական Մարիա Բիա զրահաւորն այսօր Գիբրարայ գնաց, ուր Փալէսթրոյ զրահաւորին տեղը պիտի բռնէ։

Այս տեսուչ հասած հեռագիրէ

Փարիզ 23 Նոյ.

Երեսփոխանաց ժողովը 215ի դէմ 244 ձայնիւ ընդունեց Սիսէյ գօրավարին դործոց վրայ քննութեան ծրագիրը, զոր Պ. Լէգան կ'առաջարկէր։

Պէրլին 23 Նոյ.

Վիլհէլմ կայսրը պաղ առած լինելով անհանդիստ է. սենեակէն դուրս չելներ։

Լոնդրա 23 Նոյեմ.

Անդգ. Բանս.		100 1/8
Օսմ.	»	10 3/8
Փոխ.	1865	11 3/8
»	1869	11
»	1871	68 1/2
»	1872	18 1/2
»	1873	10 5/8
»	1877	81 1/2
Պանք Օթոման		11
Ռուս. փոխ. 73ի		90 1/2
Եգիպտ. միացեալ		65
» արտօնաւոր		92
Տայրա Սանիկ		73 1/8
Փոխ. Ռօշիլա		96 5/8

Փարիզ 23 Նոյեմ.

Օսմ. Բանս.	10,52 1/2
» Երիտասարդ	31,75
Պանք Օթոման	550,
Դարպ. Բանս. 5 0/0	109·17 1/2
» » 3 0/0 Նոր	85,65

ԲՐԻԳԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵՆ

Բանսթանթինոպլ Մէսէնճրը Անդլիական լրագրին իւր երէկուան թուով հրատարակեալ քաղաքական տեսութեան մէջ հետեւեալը կը գրէ Բրիգական ապստամբութեան վրայ։

«Պարսկական սահմանագլխոյ Բրիգական շարժման նկատմամբ, թէև Թէհրանի հեռագիրք վատահութեամբ կը խօսին Պարսկական յաջողութեանց վրայ, բայց յայտնի է որ այս ապստամբութիւնն հեռի է խաղաղել։ Ուզէյատուլլահի և Համզայի հրոսախմբերն ետ մղուեցան այնպիսի տեղեր, ուր բոլորովին Քուրդ ժողովուրդէ մը մը շրջապատեալ են այժմ։ Նոցա գործողութիւնք Թուրքիոյ Բրիգայ հանգիստութիւնը պիտի հրաւիրեն, և Թուրք հրամատարք՝ իրենց բոլոր աշխարհութեամբ հանդերձ՝ մեծ դժուարութիւն պիտի ունենան արդիլելու այն Քուրդերն, որք զինուորական շղթայէն անդին պիտի անցնին միանալու համար այնպիսի Դլխի մը հետ, զոր յայժ կը յարգեն։ Այն երկիրն, ուր Ուզէյատուլլահ կը գործէ, Պարսկաստանի ամենէն հարուստ դաւառներէն մին է, և Շէյխը դժուարութիւն չպիտի ունենայ պաշար դտնելու այն քանի մը հազար յանդուգն մարդոց համար որք իւր բանակը կը կազմեն։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Մօլայից դասէն Թահսին էֆէնտի, որ Վճռաբեկիչ ատենին (Իսթինաֆ) քաղաքային ճիւղին (Հուգուգ) նախագահ էր, Վճռաբեկ ատենին (Թէմիզ) անդամ անուանեցաւ։

Կ. Պոլսոյ նախագահ ատենին առաջին նախագահ՝ Շեվգի պէյ Վճռաբեկիչ ատենին քաղաքային ճիւղին նախագահ անուանեցաւ։

Մօլայից կարդէն Ասիմ պէյ, որ Պաղատատի Նայիպ և տեղւոյն Վճռաբեկիչ ատենին նախագահ էր, Կ. Պոլսոյ նախագահ ատենին նախագահ անուանեցաւ։

Պատերազմական գործոց նախարարութիւնը զոհացուցիչ լուրեր առաւ Շէքոտրայէն։

Տէրվիշ փաշան յաջողեր է կիրակի օրը գրաւել Շէքոտրայէն Տուլչինեայ երիտասարդ ճանբուն վրայ գտնուած կամուրջը, Մաղուբա լեռան ստորոտն, որոյ առջեւ Վէլի Բիզա փաշա արդ կուռած էր։

Տէրվիշ փաշա նոյն օրն այս իրողութիւնը պատերազմական նախարարութեան հեռագրեալ՝ կը ծանուցանէր նաև թէ կը յուսար որ հետեւեալ օրը (երկուշաբթի) նոյն յաջողութեամբ պիտի կրնայ գրաւել նաև Մաղուբա լեռն, որ այն գրից գրեթէ բանալին էր, և առանց զայն գրաւելու անհնար էր Տուլչինեայ գրաւել։

Այս լուրը նոյն իրիկունը Վեհ. Սուլթանին կողմէ մայրաքաղաքիս Գերմանական դեսպանին, հետեւեալ օրն ալ Բ. Դռնէն միւս դեսպանաց հաղորդուեցաւ։

Երկուշաբթի իրիկուն Տէրվիշ փաշայէն եկած երկրորդ հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ նոյն օրը Մաղուբա լեռն ալ գրաւեր է, և թէ կը յուսար Տուլչինեայ մտնել։

Վաղբի լրագիրն այս երկուլուրը միացնելով, կըսէ թէ Տէրվիշ փաշան Մաղուբայի կամուրջն ու լեռը կռուով առեր է, բայց մարդու կորուստ չէ եղեր։

Տէրվիշ փաշան կաւելցնէ իւր հեռագրին մէջ թէ Մաղուբայի կամրջին և լեռան առնուելովն, Ալպանիացւոց կողմէ արդիլեալ Օսմ. զօրաց փաշան աղատեր է, և թէ այժմ Տուլչինեայի շրջակայ դիրքերուն ամենն ալ Օսմ. զօրաց ձեռքն անցած են։

Տէրվիշ փաշային Տուլչինեայ մտնելուն լուրն երէկ իրիկուն կ'ապառուէր Բ. Դուռը։

Վաղբի լրագիրը ցաւելով կը ծանուցանէ թէ Դարատաղցիք կը պահանջեն եղեր որ Տուլչինեայի իսլամ բնակիչք մինչեւ երեք տարի Տուլչինեայէն ելնեն, և թէ տակիս նոր դժուարութիւն մը ծագելով, Դարատաղցիք չեն պատասխաներ Տէրվիշ փաշային, որ կ'առաջարկէ եղեր զի միասին մտնել Տուլչինեայ։

Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագիրն արժանահաւատ աղբիւրէ քաղելով կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանն օրուշերը է ընդունիլ Զէլի Մէհէմմէտ աղերսն և մեհեան պատիժը ցկեանս շղթայակապ աշխատութեան պատժոյ փոխարկել, զոր Ամբրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ պիտի կրէ եղեր։

Մայրաքաղաքիս Գերմանական դեսպան Հաճիէլա կոմսին Կ. Պոլսէն մեկնելու օրը մեծացած լինելով, Ն. Վսեմութիւնն ըստ սովորութեան հրաժեշտի ունկնդրութիւն խնդրեց Վեհ. Սուլթանէն։ Այս ունկնդրութիւնը տեղի ունեցաւ անմիջապէս յետոյ Հաճիէլա կոմսը Պերլին երթալու համար ճանբայ պիտի ելնէ մայրաքաղաքէս։

Ամսարիական դեսպանատան մէջ երէկ իրիկուն հրաժեշտի ճաշ մը տրուեցաւ Հաճիէլա կոմսին։

Երկուշաբթի իրիկուն Պ. Կոշէնի խնդրանքը դեսպանաց դատարան մտաւ։ Գերմանական դեսպանատունն, և կ'ըսուի թէ գլխաւորապէս Տուլչինեայի խնդրով դրդեցաւ։ Միւս առ կախ խնդրոց վրայ ալ պատասխանը խօսուեր է։

Ամսարիական Մորկենթոսթ լրագիրը կը յայտնէ թէ անկախ Ալպանիա մը չկրնար հնարաւոր լինել, բայց միայն Ամսարիոյ պաշտպանութեան ներքև։ Յիշեալ թերթը կը փափաքի որ այս պատասխանութիւնն աչքէ չվրիպի, որպէս զի ուրիշ տէրութեան Մ'Ալպանիոյ վրայ ունենալիք պատասխան դիտումներուն առաջքը ժամանակին կարելի լինի առնուլ։

Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնն առ դատական իշխանութիւնս շրջաբերական մը ուղղելով, կ'իմացնէ թէ երկաթուղեայ ընկերութիւնք դատարանաց առջև պատասխանատու են այն վերբերուն համար, զորս ընդունին երկաթուղեայ վրայ ճանբորդող անձինք, և կը յայտարարէ թէ երկրին դատարանները ձեռնհասութիւն ունին այսօրինակ դատեր լսելու։

Տեղական լրագրերէ մին կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս հարուստ յոյներէն Հելլենական բանակին 30,000 զոյգ կոշիկ նուիրելու դիտաւորութիւն ունին։

Զինուորական հիւանդանոցներու վարչական անդամոց գործած զեղծումներն ու անհոգատարութիւնները դատելու համար կազմեալ պատերազմական ատեանը կիրակի օրը դադարեցաւ, և Սելիմիէի հիւանդանոցին վերաբերեալ վիճակները լուսեցան։ Երկուշաբթի օրը, յիշեալ հիւանդանոցին բժշկապետ Հիւսնի պէյ գնդապետին հարցաքննութիւնը կատարեցաւ։

Վախճանեալ Ֆուատ փաշայի թոռն՝ Բէշատ պէյ՝ փարիզի Օսմանեան դեսպանատան կցորդ անուանեցաւ, և այսօր նոր դեսպանին՝ Լատա պէյի հետ փարիզ կ'երթայ։

Տեղական կառավարութիւնը քննելու պաշտօնով Սամսոն կղզին ղրկուած Ահմէտ Բասիմ փաշան երկուշաբթի օրը Կ. Պոլիս հասաւ։ Լա Թիւրքի կ'ըսէ թէ նոր քննութիւնք հարիւրաւոր դատուեր են կղզւոյն անդամոց զիճակին պատճառաւ։

Սոֆիայէն կը ծանուցուի թէ Պուլղարիոյ առաջին նախարար Պ. Զանքովի ազգականներէն մին Պուլղարական պատուիրակ անուաներ է Դանուբի յանձնախմբին։ Բայց Թուրք լրագիրք կը պնդեն թէ Օսմանեան կառավարութեան կողմէ պատուիրակ մը նշանակուած լինելով, Պուլղարական պատուիրակը պաշտօն չկրնար ունենալ։

Կը լսեմք թէ պատերազմական դործոց և թնդանօթարանի պաշտօնատանց ճարտարապետ Աղնաւորեան Մեծ. Յովհաննէս էֆէնտի դատ բացեր է Թերճէմանը էֆէնտի լրագրոյն դէմ Պ. Յակոբ Պարսնեան նի մի նամակին պատճառաւ։ Յիշեալ նամակին մէջ Հանրաձանօթ Ներսխեան վարժարանի շինութիւնն դործին առթիւ Մասիսը հարուածելու փափաքով, 2,000 ոսկւոյ գումարութեան նեղն փոքրիկ ուխտատանութիւն մ'ըրած էր Յովհաննէս էֆէնտիի դէմ, որ դատարանաց առջև պատիւ պահանջելու ձեռնարկած է։

Յովհաննէս էֆէնտին անձամբ ներկայ կը դտնուի իւր դատին։ Իսկ Թերճէմանը էֆէնտիի արտօնատիրոջ և Յ. Պարսնեանի կողմանէ Պ. Նալբանդեան Շահպազեան փաստաբան կարդուած է։

Միջազգային թղթատարութեան վերատեսուչ Անդղիացի Պ. Ֆրանք Ալլէն Աքուտամոնի պաշտօնանկութիւնն երէկ ծանուցինք։ Այս իրողութիւնն անհաճոյ դէպքի մը ծնունդ տուած է։ Երբ Պ. Վիթալիս՝ նորա յաջորդ՝ Միջազգային թղթատարութեան պաշտօնատունը ներկայացաւ իւր անուանման հրամանագրով, Պ. Աքուտամոնէ ուղղեց ճանչել զայն, և մինչև իսկ կ'ըսուի թէ թշնամական ընդունելութիւն մ'ըրեր է անոր։ Վիթալիս էֆէնտին ուղղակի թղթատարութեանց ընդհանուր վերատեսուչ Իզզէթ էֆէնտիի դիմեց, որ դորձն Առաջին նախարարին իմացնելով, արտօնութիւն ստացաւ որպէս զի Վիթալիս էֆէնտին իւր նոր պաշտօնատունն երթայ, տամնակ մը ղրկէ առ Պ. Աքուտամոնէ, և առաջարկէ որ երկու ժամուան մէջ իւր դոյքն առնելով մեկնի, իմացնելով թէ հակառակ պարագայի մէջ բռնի դուրս պիտի հանուի։ Հետեւարար, Պ. Աքուտամոնէ բռնի դուրս հանուեցաւ։

Պ. Աքուտամոնէ քանի մը տարիէ ի վեր 2–3 հազար ոսկի թոշակով Օսմանեան ծառայութեան մէջ կը դտնուէր։ Իւր պայմանագրին մէջ կը դտնուէր։ Իւր պայմանագրին մէջ դրած է, որպէս զի կարծուի թէ երիտասարդն ինքզինք ապահովեր է։ Վերջապէս երբ բաղմութիւնը կուզէ դիակը վերցուցեալ, զօրանոցին զինուորք սատակապէս հարուածելով զժողովուրդը՝ չեն ուզեր յանձնել զայն։ բուսական ժամանակ կը տեսնէ այս կոիւը։ Հայք կուզեն վերցուցեալ դիակը, զինուորք զայն չեն թողուր։ մինչև որ վերջապէս եռեւեռն բաղմութեամբ եկող Հայք զօրանալով կը յաջողին դիակը հազիւ հազ ճողոպրել զօրաց ձեռքէն, և դրեթէ վազելով քաղաք բերին և դրին եկեղեցւոյ պատին, որտեղ վրայ բացուած վերքն հոսող արեամբ թաթաւեալ հանդերձներով։ Ոճրագործը բռնուած է։ և մինչև յառաջ բոլորովին կուրանար իւր ոճիրը, հիմայ սկսած է խոստովանիլ զայն՝ ըսելով թէ դիպուածով եղաւ։

Քաղաքիս մօտակայ Դունիկ անուն Գիւղի դերեզմանատունը փորուած ատեն հայկական հնութիւնք երեւան եղեր են, որք խնամով կը պահուին և կը կարդացուին հոն բնակող Յովհաննէս անուն լուսամիտ վարդապետին ձեռք։

Բաբերդի երեք դիւղերու Յոյն բնակիչք Կարս կը գաղթեն, և փոխադարձաբար Կարսի երեք դիւղերու մահմետական բնակիչք ալ Բաբերդի վիճակը կը գաղթեն։ Ցեղեկութիւն կառնուք, թէ այս գաղթականք իւրեանց տեղերը կը փոխանակեն։ Անհարկաւորելի է Յոյն գաղթականաց թշուառութիւնը։ 5–6 տարեկան տղայք իսկ կը քալեն բոլոր և պատռատած լաթերով։

Գիշերներն՝ իրենց ազգատիրական պարտականութիւնը կատարելու փութալ։

1880 Նոյ. 11 (Գրէ+ Ս. Պարէնարէ)
Պարբերեն. Հայոց
Գումարտ.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընտրութիւն երեսուական Ցանձնախմբի.
2. Ընտրութիւն Կրօնական և Քաղաքային ատենից.
3. Խնդիր Հիսար և Պոյաճի–գիւղ միացեալ թաղից երեսփոխանական ընտրութեան.–Տեղեկագիր Նախաձեռնութեան դիւանի.
4. Առաջարկութիւն Ս. փափագեան էֆ-ի մասին Ազգ. դատարանաց.–Տեղեկագիր Նախաձեռնութեան դիւանի։

Կարինէն հետեւեալ լուրերը գրուած են փունջ լրագրին։

Անցեալ 18ին, 25—30 տարեկան Հայ մը՝ որ 10 տարիէ հետ հաւատարմութեամբ կը ծառայէր բաւական ազդեցութեան տէր հարուստ տանէ մը քով, քաղաքէս 1 1/2 ժամ հեռի իւր տիրոջ և նորա մի քանի տանիկ ընկերաց մոլեռանդութեան զոհ եղաւ հրացանի դնդակով մը։ Սպանիչք ձերբակալուած և քննութեան միջոցին ուրացած են ոճիրը, ըսելով թէ «Զուր խմած միջոցին յանկարծամահ եղաւ։» Ասոր վրայ բժիշկք սպանելոյն մի խոր վէրքը ցոյց կուտան։ բայց սպանիչք կը պնդեն եղեր թէ սպանելոյն բնտանիքը փիրաւորած է զայն դանակով, որպէս զի պիրենք ամբաստանելու փոստ մը ունենայ ի ձեռին։ Բժիշկք վէրքին մէջէն գնտակն հանել յայտարարեր են։

Այս սպանութեան երկրորդ շաբաթ ելաւ, թէ մի ուրիշ Հայ երիտասարդ քաղաքէս փիչ հեռու Աղիպիկ կոչուած զօրանոցին մօտ սպանուած է տանիկ զինուորէ մը։ Անմիջապէս բազմութիւն Հայք հոն կը դիմեն դագաղով, ուր կը տեսնեն սպանեալը դեռին փռուած արեան ճահիճներու մէջ, հերոցան ի ձեռին, որոյ փողը դէպի իւր սիրտը տեսնուած վէրքին կողմն ուղղուեր է։ Տեսնողք կը վկայեն թէ ըսպանիչը զայն ետդ դիրքին մէջ դրած է, որպէս զի կարծուի թէ երիտասարդն ինքզինք սպաննած է։ Վերջապէս երբ բաղմութիւնը կուզէ դիակը վերցուցեալ, զօրանոցին զինուորք սատկապէս հարուածելով զժողովուրդը՝ չեն ուզեր յանձնել զայն։ բուսական ժամանակ կը տեսնէ այս կոիւը։ Հայք կուզեն վերցուցեալ դիակը, զինուորք զայն չեն թողուր։ մինչև որ վերջապէս եռեւեռն բաղմութեամբ եկող Հայք զօրանալով կը յաջողին դիակը հազիւ հազ ճողոպրել զօրաց ձեռքէն, և դրեթէ վազելով քաղաք բերին և դրին եկեղեցւոյ պատին, որտեղ վրայ բացուած վէրքն հոսող արեամբ թաթաւեալ հանդերձներով։ Ոճրագործը բռնուած է։ և մինչև յառաջ բոլորովին կուրանար իւր ոճիրը, հիմայ սկսած է խոստովանիլ զայն՝ ըսելով թէ դիպուածով եղաւ։

Քաղաքիս մօտակայ Դունիկ անուն Գիւղի դերեզմանատունը փորուած ատեն հայկական հնութիւնք երեւան եղեր են, որք խնամով կը պահուին և կը կարդացուին հոն բնակող Յովհաննէս անուն լուսամիտ վարդապետին ձեռք։

Բաբերդի երեք դիւղերու Յոյն բնակիչք Կարս կը գաղթեն, և փոխադարձաբար Կարսի երեք դիւղերու մահմետական բնակիչք ալ Բաբերդի վիճակը կը գաղթեն։ Ցեղեկութիւն կառնուք, թէ այս գաղթականք իւրեանց տեղերը կը փոխանակեն։ Անհարկաւորելի է Յոյն գաղթականաց թշուառութիւնը։ 5–6 տարեկան տղայք իսկ կը քալեն բոլոր և պատռատած լաթերով։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ՝

ԱՌ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊԱՆՍ

Ազգային ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ ուրբաթ նոյ. 14 ի Գալատիա։

Առեանը պիտի բացուի ճիշդ ժամը 7 1/2ին և դոցուի 10 1/2ին։

Հրաւիրեալ են երեսփոխան է-

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ,

Եւրոպական վերջին լրագրերը առկախ խնդրոց լուծման համար յուսադիր չեն երեւնար և հեռեւցնել պէտք կը լինի թէ առաւել քան երբէք զօրութիւնն իրաւանց յաղթող դաբրու մը մէջ կ'ապրինք։ Ամեն խնդրոց լուծման վերջին միջոցն է զօրութիւնն, առանց որոյ կարելի չէ եղրակացութեան մը հասնիլ։ Պետական մարդոցմէ ոմանք կ'երեւակայէին թէ Եւրոպական ներդաշնակութիւնը կրնայ շատ խնդիրներ դիւրութեամբ լուծել, սակայն այս երեւակայութիւնն իրողութեան առջև ապարդիւն եղաւ, և այսօր կարեւոր թերթեր կը խոստովանին թէ Արեւելեան խնդրոց մէջ տեսութեանց անհամաձայնութիւնները դիւաւոր պատճառ են խնդրոց անվերջանալի յապաղման։ Արդարեւ երբէք անհամաձայնութիւնն այնչափ մեծ եղած չէր, ինչպէս այսօր, Պերլինի դաշնագիրն ստորագրող տերութեանց միջև երբէք այսչափ բաժանում տիրած չէր Եւրոպական խնդրոյ նկատմամբ։

Իմաստուն մարդիկ և երեւելի դիւանագէտք շատ տարիներէ ի վեր ուշադրութիւն կը հրաւիրէին դիւաւոր տերութեանց միջև տիրած անհամաձայնութեանց փոանդներուն վրայ։ Գաղղիոյ և Անգղիոյ միջև տիրած անհամաձայնութիւնը պատճառ եղաւ որ Տանիմարքա Շլէյզվիկ-Հոլշթայնի դէպքութիւնները կորոյս։ Անգղիոյ անհամաձայնութիւնը պատճառ եղաւ Լեհաստանի խնդրոյն ձախող վախճանին, զոր Թիւլլերիի արքունիքը ձեռնարկած էր յուզել։ Վերջապէս Նաբոլէոն Գ-ի և Ալեքսանդր Բ-ի միջև դաշնակցութեան մ'անկարելիութիւնը պատճառ եղաւ որ Բրուսիա Աւստրիոյ յաղթելէ յետոյ, իւր յուսացածէն շատ աւելի օգուտ քաղեց։ Այս ևս դարաւոր դաշնակցութիւններ, ոչ ևս տեւական շահեր կան։ տերութեանց մեծամասնութիւնը լուծուած է, և իրարու թշնամի միութեանց բաժնուած, որոց իւրաքանչիւրը պատրաստ է իւր եռակցութեան մէջ առանձնանալու։ Տերութիւնք և նախարարք իրարու վրայ կասկածանօք կը նային, և նախանձը մեծ դեր կը խաղայ։ Երից կայսերաց համաձայնութիւնն հիւսիսային երեք մեծ տերութեանց միջև դաշնակցութեան վերջին փորձ մ'եղաւ։ բայց վախճան չունեցաւ, այսօր երեք տերութիւնք իրարմէ օտարացած են, կամ գոնէ անոնցմէ երկուքն երբոր-դէն բոլորովին հեռացած են։

Պերլինի վեհաժողովին մէջ տերութեանց վարանման և տկարութեան ապացոյցները տեսնուեցան. վեհաժողովին անդամք իրարմէ սոսկալի քաղաքավարութեան խօսքերով բաժնուեցան, առանց իրերաց վրայ մեծ համարում մը պահելու։ "Դաշնագիրը, կ'ըսեր կորովամիտ խաւարցի մը, չորս անգեղաց, երկու ագռաւեանց և մէկ բադի միատրէ գրիչներով ստորագրեցաւ։ բայց անկեղ ի վեր վիճակը չ'բարւոքեցաւ, Անգլիա Կիպրոսն առաւ։ Աւստրիա Պոսնիան։ բայց դաշնագրին ծագումն առած միւս խնդիրները չ'կըրցին լուծուիլ, և Եւրոպական ներդաշնակութիւնն երբէք օգուտ մը չ'տուաւ։

Այժմ Անգլիա Աւստրիոյ կ'աղաչէ եղեր Հելլենական խնդրոյն մէջ առաւել ազդու ընթացք մը բռնել իսկ Աւստրիա անորոշ պատճառներ յառաջ բերելով ձեռնպահութիւնը նախամեծար կը համարի։

Վիեննայի Անգլիական դեսպանը շատ մեծ ջանքով միայն կրցուցէ յաջողիլ համոզել զՊ. Հայմերլէ, որ Պ. կլատսթոնի ձախորդութիւնն Հունգարական պատուիրակութեան մէջ շատ զգալի չ'ընէ։ իսկ Պ. կլատսթոն Աւստրիոյ փոքրիկ հարուած մը տալու համար առաջարկեր է Նովի—Պազարը Գարատաղի տալ փոխանակ Ցուլչինեոյի, որպէս զի տերութիւնք կարենան իրենց նատատրմն կա տանիլ։ Գարատաղ մերժեր է զայս։ Թուրքիա առաջարկեր է Թուզի Աւստրիոյ տալ, ինչպէս այս վերջինն 1766ին Վենետիկը Գաղղիոյ թողուցած էր, բայց Պ. Հայմերլէ չէ հաւաներ, Ռուսիա հենգնութեամբ առաջարկեր է որ Իտալիա Թուզի ջրք զրկէ, և Աւստրիա բոզոքեր է։ Վերջապէս Գաղղիա և Գերմանիա զերբար կը դիտեն, Թուրքիա Եւրոպիոյ վրայ կը խնդայ և Յունաստան ի զէն գ իմել կ'սպառնայ։

Ահա Եւրոպիոյ աշխարհավարութեան վիճակն, որ՝ ինչպէս կը տեսնուի, քաղաքական լինելէ շատ հեռի է։

ՀԱՅՔ ԵՒ ՔՈՒՐԴՔ

Մեծապէս ուրախ կը լինիմք եթէ Հայոց և Քրդաց միջև կենալ պէտք եղած յարաբերութեանց նկատմամբ Մասիսի մէջ մի քանի անդամ գրուած յօդուածներն արդիւնաւոր տպաւորութիւն մը յառաջ բերեն որոց վրայ որ անկ է։ Երդէն պակաս չեն նշաններ որք ցուցնել կը թուին թէ այդ մասին մեր յայտնած խոնարհ կարծիքներն ուշադրութիւն գրաւել կ'սկսին։ Հայաստանի վիճակին մեղմէ աւելի մօտէն տեղեակ եղողներէ և Հայաստանցի բաղում լրջամիտ անձերէ գրաւորապէս և բերանացի առ մեզ ուղղեալ դիտողութիւններ կը հաստատեն թէ միակ ապահով և ուղիղ ճանրան Մասիսի մէջ շատագովեալ գրութիւնն է։ Մեք նոր սկզբունք մը քարոզելու յաւակնութիւնը կամ մեծամտութիւնը չէինք ունեցած. մեր խելքին հասածին և մեր գրչին կրցածին չափ այդ կէտին՝ այժ տալով հանդերձ, հոգ տարած էինք զեկուցանել մեր ընթերցողաց թէ նոր գրութիւն մը չէ որ կը ջատագովեմք, այլ եթէ ո՛չ տեսակցապէս, դէթ գործնականապէս արդէն իրականութիւն ունեցող գրութիւն մ'է։ Հայաստանի մէջ հազարաւոր Հայք, որք թերեւս բնաւ Մասիսի երես չեն տեսներ, ի բնէ զգացած էին Քրդաց հետ լաւ յարաբերութիւններ ունենալու պէտքը, և առանց Բիւզանդի դերուածոց սպասելու, արդէն ի գործ կը դնէին նոյն քաղաքականութիւնը։ Մեր միակ պահանջումն՝ այս անհատական քաղաքականութեան ազգային հանդամանք մը տալ, և աւելի ընդարձակապէս ի գործ դնել էր։ Մեծ յոյս ունիմք որ այս խորհուրդը լսելի կը լինի, զի այսօր Հայաստանի ազգային քննութեան և հոգածութեան նիւթ ընող ողջամիտ և ազդեցիկ Հայ անհատներն աւելի քան երբէք բաղմաթիւ են։

Երզնկայէն մի պատուարժան բարեկամ՝ այդ կողմի Քրդաց նկատմամբ նոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ մեզ, որք ցարդ այս սիւնակներուն մէջ յայտնուած դաղափարաց աւելի եւս կարեւորութիւն տալ կը թուին։ Ցիշելով Մասիսի Երիցբնակ թղթակցին ասկէ առաջ ղրկած լսկանաձեւ լուրն, յորում կ'ըսուէր թէ Քուրդք Հայոց կը մօտենան, բայց ինչ պատճառաւ և ինչ համոզմամբ լինելը չէր յայտնուեր, մեր բարեկամն իւր կողմէն հետեւեալ բացատրութիւնները կը յաւելու։

"Գոհութեամբ դիտելի է որ երզնկայի շրջակայ Քուրդերը, նոյնպէս Պալապան Նահիէի (դիւղախումբ) Քուրդերն, որ Դերջանի և Երզնկայի միջև կ'ինայ, Հայոց հետ սերտ յարաբերութեան և բարեկամութեան մէջ են։ Նոցա դլխաւորք՝ Սեյիտաք և Էշրէթք՝ Երզնկայի Հայոց Առաջնորդարանէն պակաս չեն լիներ. դիւրին է տեսնել թէ Դեր. Առաջնորդն ևս լաւ դիտէ նոցա հետ վարուելու արեւելեան եղանակները։

"Հետեւեալը կը պատմուի ինձ, յորմէ դաղափար մը կրնաք ունենալ խնդրոյն գործնական մասին վերայ.

"Անցեալ օր Առաջնորդը Դերջան գնացեր է իւր հետ սպասաւոր մը միայն ունենալով, և բուն իսկ լեռներու և Քուրդ դիւղերու ճանապարհաւ ուղեւորեր է՝ Տերսիմի թիկունց վրայէն. ամեն տեղ Քուրդերէն մեծարանք ու պատիւներ տեսեր է, և ոչ զոք անպատեհ շարժման մէջ դտեր է հակառակ ոգի ապրելն չահուց։ Արդէն սովորական պարագայ մ'է որ այս կողմերու Քուրդք հանակրաթիւն ունին առ Հայս։ Պատմական իրաւունքն ունեցող կէտ մը սա է որ նոքա կը խոստովանին թէ իրենց պապերը Հայ են, և ուր խաչաքար, աւերակ եկեղեցի, հին ծառ մը տեսնեն՝ ուխտի կ'երթան։

"Պալապանի Նահիէն 2,000 է աւելի դենք բռնող Քուրդեր կան։ Սոքա դլխաւորապէս երեք Աշիրէթի կը բաժնուին. 1. Հիւսէյին Ուշաղը Էշրէթի, (խաթուն օղլու խալիլ աղայի մարդիկն, որ, ինչպէս արդէն ծանուցուեցաւ Մասիսի մէջ, Հայ-Քրդական դպրոցի մը մէջ Քուրդ հոդաբարձու է, և Հայ ընկեր մ'ունի։) 2. Ալի Ուշաղը Աշիրէթի. և 3. Մէհնէքլի. (սոքա են Սալահունեանք, որք կը բնակին այժմ՝ ըստ Քրդաց՝ ի Սեօլէօմէր։) Ընդհանրապէս կը հնուանին Շեյխ Իպրահիմ Կուռէշլի, (+Հայոյ կը թարգմանուի,) որոյ պատմութիւնն 1,000–1050 տարուան կը հանին Քուրդք։ Սորա ազգականք՝ Շեյխ Սիլէյման, նաև Շեյխ Ագուչան (իբր թէ ազուով, թունով մեռեալ) դերեզմանն է ի Սեբաստիա, Պարկենի դիւղը։

"Պալապանի Նահիէին Աշիրէթներն են ասոնք։ Երբեմն միմեանց դէմ կ'ելնեն, երբեմն ամենքը կը միաբանին օտարի մը դէմ։ Գուզուլջանի Քուրդերն, որք Զաբզլներէ, (այսինքն գայմակամ Շահ Հիւսէյինի Աշիրէթէն), Շաւալանլներէ և Քէմանլներէ կը բաղկանան. Պալապանցիներէն կը վախնան, և սահմանէն չեն անցներ։

"Պալապանի երեք Աշիրէթներն ալ Երզնկայի Հայոց Առաջնորդարանին վրայ մեծ համարում ունենալ կը թուին. և անկէ կ'ակնածին, մանաւանդ թէ ամեն ժամանակ մարդասիրութեան փորձեր կը տեսնեն Առաջնորդարանէն։ Իրենց հին արիւնը շուտով կը համաձայնի Հայ արեան հետ։

"Տերսիմի Քուրդերն ալ ժամանակ ժամանակ Հայոց Առաջնորդարանին մէջ կը տեսնուին, նոքա ևս լաւ տրամադրութիւններ ունին, որք կրնան հետզհետէ օգտակարապէս մշակուիլ։

"Տերսիմի լերանց մէջ բնակող դլխաւոր Աշիրէթներն են.

1. — Ալանլի, (թերեւս Ալանեանք.)
2. — Հայաէրանլը.
3. — Նուսուֆանլը.
4. — Ցամանլը.
5. — Արէյլի.
6. — Շեյխ Մահմէտանլը.
7. — Խըրանլը.
8. — Լօլանլը.
9. — Հիզօլանլը,
10. — Խարսանլը.
11. — Խօրնէկլի.
12. — Մանսիքանլը.
13. — Ցիւր օղլու.

Եւ ուրիշ աւելի մանր ցեղեր։

"Այսոնք ճիշդ Հայ տանուտերանց կայութիւնն ունին, ամեն տուն իւր մարդիկով ու դնդով։ Եթէ վերոդրեալ անուններն ինչպէս նաև Տերսիմցւոց ուրիշ անուններն ազգային հնագիտաց կողմանէ ուշադրութեամբ քննուին, և Զորբորդ Հայոց հին անուններուն հետ բաղդատուին, յոյժ հաւանական է որ այդ անուանց գոնէ մէկ մասին Հայ ծագում ունենալը կարենայ ապացուցուիլ»

Ուրիշ աւելի յարմար առթի կը թողումք Հայաստանի հին և նոր անուանց բաղդատական քննութեան խնդիրն, որ ցեղաբանական ուրիշ բաղում խնդրոց լուսաբանութեան պիտի օդնէ, և անուղղակի կերպիւ լոյս պիտի տայ նաև Քրդական խնդրոյն վրայ։ Այսօր, վերոդրեալ հատուածներն ընդօրինակելով, մեր նպատակն է ուշադրութիւն հրաւիրել այս կէտին վրայ թէ, երբ հասատ դիտաւորութիւն ունենամք, մեր Քուրդ հայրենակիցք ո՛րքան արամադիր են աւելի բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու իրենց Հայ դրացեաց հետ։ Արդարեւ տարբեր ընթացք մը պէտք է բռնել Քուրդ պէյերուն նկատմամբ, և տարբեր ընթացք՝ Քուրդ ժողովրդեան նկատմամբ։ Նաև տարբեր ընթացք պէտք է բռնել երբ դործ ունենամք այնպիսի Քուրդ Գլուխներու հետ, որք կրօնական հանդամանք ունին, որպիսի են Շեյխերը։ Բայց այս ամեն ձեռնարկներու մէջ մեր բուն դիտաւորութիւնը պէտք է լինի ո՛չ թէ Քուրդերն աւելի դառնացնել, այլ հետզհետէ աւելի մօտեցնել Հայոց։ Թէև ամեն տեղերու Քուրդք Տերսիմի կողմերուն Քրդաց չափ մօտ չեն Հայոց, թէև այդ Քուրդերն, որք արդէն Զազա մականուանը կը կրեն, Քրդական բոլորովին տարբեր ժողովուրդ մ'են, այսու ամենայնիւ, ինչպէս արդէն նշանակեցինք, բուն Հայկական դաւառաց Քուրդերն աւելի կամ նուազ տարբերութեամբ միշտ հշմարէ են, եթէ ներելի է այդպիսի բացատրութիւն մը դործածել։ Ոչ ինչ կը կասկածցնեմք Քրդաց բարեկամութիւնը մշակելով. ո՛չ ինչ կը զոհեմք, ո՛չ ազգային արժանապատուութիւն, ոչ ալ ո՛և է իրաւունք. ընդհակառակն, բաղում տեսակէտներով շահաւոր կրնամք եղեալ. և այն ատոյդ առաւելութիւնները, զորս ցարդ Հայ ժողովուրդը տեղ տեղ վայելած է Քրդական բարեկամութեան շնորհիւ, ապագային մէջ աւելի ընդարձակապէս կարելի է վայելել։ Եթէ Հայաստանի մեծագոյն վերքերէն մին Քրդական հարստահարութիւնն է, այդ դժբաղդութեան մեծագոյն դարմաններէն մին ալ Քրդական բարեկամութեան մշակումն է թերեւս։ Այս է գործնական մտաց տեր Հայաստանցւոյ դաղափարն. այս պարսի լինել ամեն հեռատես և հայրենասէր Հայոց դաղափարն, և ահա այս է ինչ որ կը փոփոխի հասկցունել։ ԲԻԶԱՆԴ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴՈՒՐՍ ՀԱՅՔ

«Հայաստանցին», որոյ առաջին նամակն հաստատեամբ կարդացուած էր Մասիսի մէջ, այս անդամ ևս հետեւեալ նամակը ղրկած է մեզ։

6/18 Նոյեմբեր 1880

Ազնիւ բարեկամ.

Նախորդ նամակս հրատարակած էիք. ի գիմաց սովորաբար կը փութամ իմ սրտագին շնորհակալութիւններս յայտնել Ձեզ՝ որ միշտ բաց թողած էք թանկագին էջերնիդ թշուառ հայրենակցաց վերաբերեալ ամենայն հրատարակութեանց համար։

Այլ չդիտեմ թէ իմ հրաւէր ինչ ընդունելութիւն պիտի դտնէ մեր պատուարժան Ռումանիայի ազգայիններէն. առ այժմ իմ ըսածն այս է. — ո՞վ պիտի ըլլայ այս Հայաստանցի հիւրն. արդարև իրաւամբ խօսեր է. սովորոյ խընդրոյն մէջ չի շարժեցանք այնպէս՝ ինչպէս պէտք էր. հրդեհին վայրէն շատ հեռի՞ դտնուած լինելնուս համար այսպէս թոյլ շարժեցանք, չի մտածելով իսկ թէ մեր հարստութիւնք են որ անդը ի հեռուն մխիր կը դառնան։ Այսպէս մինձին բերանք պատուական ծերոց. երանի՞ թէ սրտերն ևս բաբախէին. սրտե՞ր, ո՛չ միայն ծերոց այլ և երիտասարդաց, յայնժամ կրնանք երջանիկ զմեզ համարիլ...

Ինչ որ ալ լինի՝ արդիւնքը կը հաղորդեմ Ձեզ, զի դեռ պիտի մնամ ասա. թէպէտ վաղ կոխած եմ զՀոգն Ռումանիոյ, այլ կը տեսնեմ թէ անագան պիտի մեկնիմ անտի. բնաւ սակայն մի՛ կարծէք. ազնիւ բարեկամ, թէ Երկրացի դառնալու փոխարէն մ'ունեցած ըլլամ. Ռումանիացւոյն հայակաց բարեկամներն աչքերս շլացուցեն և խաբեր իմ. ո՛չ, ո՛չ, ո՛րչափ ալ փառաւոր ըլլայ Ռումանիացւոյն՝ բնակարանն, ո՛րչափ ևս սակեղծեալ, անօգուտ սակայն. քանզի ինք չէ տերն և մեր Հայաստանի հողոյն պէս հաստատուն հողոյ վրայ ձրդուած չէ չէնքին հիմն։... Ներսէս Ս. Պատրիարք օր մը կըսէր առ մեզ վերագարձող մեր համաբարեն եղբարց. «Թերևս մեծ փառաւոր և սակեղծեալ էր դրացւոյն պալատն ու պարտէզ՝ ուր կը դտնուէիք, և անպաճոյճ անզարդ է այս տունն ու պարտէզ՝ ուր եկայք. բայց դիտէ՞ք թէ ձերն է այս տունն ու պարտէզ. հան հիւր էիք՝ հոս բընակիք էք. այն ձեր տունը չէր, այս է ձեր իրաւունքն»։ Մեկնէ՛ այս խօսքերն հայրենեաց և հայրենասէրի Հայուն համար ևս, և ահա ամենաճիշդ պիտի դտնես Ռումանիացի Հայուն և իւր մերձակայ դրացեաց համար։

Ուստի ինձ համար չէ Ռումանիա. մանաւանդ թէ չատ անդամ փորձած եմք թէ Եւրոպական կլիմաներն Ասիացւոյն չեն յարմարիր. և միթէ ասոր համար չէ՞ որ Ասիայի Հոյն յիւրոպա ոտք կոխելուն պէս կը փոխուի. ի բաբելն դուն ուրիք, այնպէս որ պատահած ժամանակ դիտաւոր մը տեսածի պէս մնանանիչ ցոյց կուտան լրագիրք. այլ ի չարն՝ ընդհանրապէս. այնպէս որ շատ անդամ Ասիացին Եւրոպիոյ մէջ բոլորովին կը մեռնի... և միթէ ի՞նչ եղան 40–50 հազարի չափ Հայ ընտանիքներն՝ որք մեր հոդերէն դաղթած եկած էին այս կողմեր, յորոց միայն հազար հինդ հարիւրի չափն հազիւ ուրեմն ողջ կը դտնուի, և այն հիւծականի բռնուած վիճակի մէջ։

Բայց չեմ ախորժիր առանց ապացոյցի արձակուած վճիռներ ո՛չ լսելէ և ո՛չ իսկ խօսիլէ։ Ատանօր խօսելէ յառաջ դիտողութիւն մը ունիմ։ Դիտեմ որ Ռումանիացի մեր սիրելի ազգակցաց վերաբերմամբ ըրած ե ընելիք տեսութիւններս այնքան չպիտի համապատասխանեն ուրիշ անդ ամեներ այլոց ըրած տեսութեանց, բայց ներսուի ինձ յայտնել անկեղծաբար, որ եթէ այլք իրրև եկեղեցական այցելու կամ աշխարհական ուղեւոր ոք մի միայն տեսածնին և լսածնին պատմեր են, որ սովորաբար սակեղծոյն կըլլայ, ես բաւական ժամանակ է որ ի միտսին ապրելով բաւական փորձառութեամբ պիտի խօսիմ։ Ես շատ մօտէն շօշափեցի Ռումանիացի Հայ մեծատանց շքեղ բնակարաններուն խորքը. շատ մեծ սիրով մտայ աղքատին անշուք խրճիթն. տեսակցեցայ կրօնամոլին հետ, և կրօնքէ ցրտացածներէն չի քաշուեցայ. քանզի կշռեցի եկեղեցականաց և դատաւորական բարոյական և ուսումնական վիճակն և նոցա անձնուիրութիւնը. դիտեմ լաւ թէ ազգային զգացումն մինչև ո՛ր աստիճան նըշանակութիւն ունի մեր ուսումնական կամ լուսաւորեալ ճանչցուածներու մէջ և այլն։

Ես Ռումանիացի սիրելի ազգակիցներս գտած կամ պարտուած միջոցիս քա՛ւ լիցի թէ անձնական ո՛ և է նպատակ մ'ունեցած ըլլամ. իմ դլխաւոր նպատակս է կարելի եղածին չափ ճշմարտութեան չի շեղելու համար ղգուշութիւն ընելով՝ իրաց վիճակն նկարագրել իրենց պարզաբանօրէն, և յորդորել ու աղաչել զիրենք որ բարեհաճին դարմանին վրայ մտածել. այո՛, մըտածե՛լ. զի առանց ներկայ կարեւոր և զօրաւոր մտածման մը իրենք իրենց ձեռօք անդգալապէս խորխորատ մը պատրաստելու եռեռեռեալ են ապագայից համար...

Քա՛ղ դիտեմ թէ այսպէս բացէն խօսելուս վրայ ցաւողներ ալ պիտի դտնուին. դժբաղդաբար շատ անդամ տեսնուած բան մ'է որ հիւծականի հանդիպած երիտասարդի մը եթէ զգայնես իւր վիճակն, կը ցաւի փոխանակ դարմանին ճարը նայելու. հիւանդի մը ողբիարշ

պարագայք դեղի չիշ 'ի ձեռին ի-բրեն ներկայացած ժամանակ՝ յա-ճախ դահիճ մը կը նկատուին . . . այսպիսի պարագայի մէջ վիճաբա-նութիւնը խղճի անդորրութիւնն է . մեք ևս , Աղնիւ բարեկամ , այսու չարաւնակենք մեր խօսքն յառաջ տանիլ ։

Զկայ ազգ մը թշուառագոյն քան զայն , որ յեռ մի անգամ իշ-խանական փառքերէ ու ճոխու-թիւններէ զրկուելէ վերջ , այլոք հանդիսա և տարահով տարելու ան-հատատ յուսով մը հայրենիքն ալ աչքէ կը հանէ և կը յանձնէ ինք-զինք անագորոյն բազդին , որուն ձեռքը կատարեալապէս խաղալիկ մը կը դառնայ ։ Բազմադիմի դժուա-բութեամբ և ազգի ազգի զոհո-զութեամբ ինքզինքն Օսիոյ խո-բերէն Եւրոպական միջավայրերը դանող Հայը բազդ ունեցած էր լաւ ընդունելութիւն մը գտնել տի-բող իշխանութիւններէն , թէպէտ ո՛չ առանց նպատակի . զի այս հան-դիսան ալ անչուշտ իւր տուգանքը պիտի ունենայր . ինչպէս այժմ ևս Պուլկարիոյ հարստահարեալ և կե-ղեքեալ ցաճկոյ համար բայ են Տոպուճայի դռներն . բայց ո՞վ կրնայ ըսել թէ , բոլորովին անան-պատակ է սոյն գրան բացման արա-ըոպութիւնն . ամեն բանի փախճանը պէտք է դիտել ։ Ցաւալի փորձեր մեր ազգին վրայ յաճախ գործնա-կան արդիւնքներն ցուցնելուն հա-մար՝ կարծես թէ վարպետ եղած ենք տխուր դուշակութեանց մա-սին . գուցէ քիչ մ'ալ այս օրինակ յատկութիւններ ունենալուս հա-մար է որ օտարազգիք ամանք շատ անգամ խորհանկ և խորթաթ բառե-րով կը կնքեն զմեզ ։

Անիկ տարադիր Հայն այն ինչ իւր կրած անտանելի բռնութիւն-ներէն ազատուելով՝ երբ բաւական լաւ հիւրընկալութիւն մը կը վայե-լէր , ապաքէն չէր կրնար մեղադ-բելի համարուիլ ինքզինք բոլո-բովին հիւրընկալին հաւատալուն համար , երբ մանաւանդ այնպիսի ազգի մը մասն կը կազմէ՝ որուն ներ-շանաբանն է հաւատարմութիւն և պե-բութիւն ։

Ատանոր իմ նպատակիս համար անօգուտ կը համարիմ խօսքս եր-կարել . մանաւանդ որ դիտաւորու-թիւնս պատմագրութիւն ընել չէ . սա միայն է զարմանալին և յաւէտ արտասուելին՝ թէ ի՞նչպէս Հայկա-կան բազմութեան ստուար դումար մը կըլլուեցաւ այս կողմեր . ի՞նչ դրաւոր պատճառ կար . . . պատ-ճառը մեկ չէր , քանի մը . և մին քան զմիւսն դրաւորագոյն . դէպ-խաւորներն են , առաջին՝ հարստա-հարութիւն , երկրորդ՝ պակասու-թիւն ազգային կատարեալ դաս-տիարակութեան և երրորդ տգի-տութիւն և չահախնդրութիւն ե-կեղեցականաց . կան ուրիշ այլ և այլ պատճառներ , որք անմիջական հետևութիւնք են նշանակեալ դէպ-խաւոր պատճառանաց , յորոց ան-շուշտ բնականապէս յառաջ պիտի գար ազգային և կրօնական զգայ-մանց նուազութիւնն , որ կարապե-տն է ազգի մը մնալուստ կոր-ծանման ։

Այս երեք դրաւոր և դլխաւոր պատճառներն՝ որ իրենց ցաւալի արդիւնքներն ունեցած են այս կողմերու մերազնէից վրայ , դժբաղ-դաբար մինչև ցայսօր տակաւին անհետացած չեն և իրենց ազդու դր

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amérique sont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՀԱՆԴԷՍ

—

Տնօրէն–խմբագրութիւն

ՍՈՓԵՆ Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՑ

——

Յառաջիկայ 1881 տարիէն սկսեալ երեք ամիսն անգամ մը պիտի հրատարակի, փոխանակ տարին երկու անգամ միայն հրատարակուելու, այսինքն Յունվար, Ապրիլ, Յուլիս և Հոկտեմբեր ամսոյ սկիզբներն։ Իւրաքանչիւր թերթը կը պարունակէ իւր մէջ 3–4 քառասնամեայ թերթ 12–16 պատկերներով, նոյն ձևով և նոյն ուղղութեամբ ինչպէս հրատարակեցաւ մինչև յայսօր։ Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանելով առաքմանէ, է հինգ ռուբլի կամ թղթադրամ։ Թուրքիոյ Հայք կարող են բաժանորդագրուիլ դիմելով ի Կ. Պոլիս առ Պ. Մերտա Մըսերեան, Ամնա-Ալիթ, Բիբինջիներուն մէջ, թիւ 48, կամ ի Զմիւռնիա առ Պ. Գրիգոր Մոսերեան, ի Սեվվիլի խան վերի յարկ թիւ 17։

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԶՈՀԵՐԸ

Դրէց Հ. Կ. Ամոռեանէ

Անաչարկութեամբ Պարզասէր Հայուհեաց ընկերութեան

—

Կարևոր գիրք մը, որ Հայ–եղական սեռին վրայ կը խօսի, ուսումնութեանց արդելք եղող դեղծումները կը յիշէ, և ընդհանուր կերպիւ, ուշադրութիւն կը հրաւիրէ ազգային ներքին բարեկարգութեանց մի կարևոր ճիւղին վրայ, որ ընտանեկան կենաց հետ յարաբերութիւն ունի։ Ամեն սեռի և ամեն կարողութեան տէր ազգայնոց ուշադրութեան և խորհրդածութեան արժանի է։ Գինն է 10 ղրշ։

ՏԻԿԻՆ ՄՈՆՍՈՐՈ

Հռչակաւոր Ալէքսանդր Տիւմայի և Օկիւսթ Մաքէի ամենէն ընտիր թատերախաղերէն մէկն է, զոր թարգմանած է Պ. Ա. Գ. Գասէվէթեան։ Սոյն գործը Զմիւռնիայէն հասած ըլլալով, կը ծախսուի Եէնի–ճամի, Զիլինկիրլէր ճատէսի թիւ 2 Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 7 ղրուշ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

—

ԴԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ցուէյ Վոսկէան

8 Տեարակի մէջ ամփոփուած

—

Հեղինակին բազմաջան աշխատութեամբ, մեծ խնամքով և մաքուր վիմագրութեամբ պատրաստուած այն գեղագրութեան տեսակներու Ա և Բ արդէն հրապարակ ելած և միւսներն ալ մատոյց ուսկ են։

Այս սեռակ օգտակար գործ մը՝ որ որ իւր սեռն ին մէջ առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ ազգային հատուածութեան մը ձեռքը, թէ՝ գիւրուսոյց ուսանելիութեամբը, և թէ գնոյն ժամանութեամբը՝ արժանի է որ ամեն ազգային վարժարանաց մէջ մուտ գտնէ։

Իւրաքանչիւր տետրը կը բաղկանայ 24 էջէ, հատին գինն է 30 փարա արծաթ։ Գոյներուց և հարիւրէ աւելի անուններու համար մասնաւոր դեղէր կը լլլի։

Կեդրոնատեղին է Միացեալ Ընկերութիւնը, Կալաթա–Կէօշէ–Օղլանխան, թիւ 13։ Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով։

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց կանոնքը չկրոյ օրինակները անվճար են։

«Կատարելութիւն»։

ՄԱՏԱՄԱ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻՆ

Աշխարհածանօթ Մազ Նորոգողը

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Ալլոր Մազ իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալևորութիւնը։ Ներկ մը չէ։ Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը։

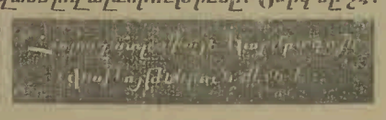

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մազազան) է,—

114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգղիայ։

Կը ծախսի ամէն կեղծամավաճառներն ի, Ընու շահոտ Իւղավաճառներն, և Անգղիացի Դեղավաճառներն։

Կ. Պոլիս Ս. Բանդիւք Եղբարց քով։ Ֆարմասի Պրիմանիք Բերա Ս. Ֆրանցիսկոսի և Իզմիրնա Քարիէնայի քով։ Անգղիական մթերանոց, Եիւքսէք Գալաթիա։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՕՐՅԱՑՈՅՑ

1881

ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՆ ՓՐԻՍՏՈՍԻ

Գին 100 փարայ

—

Յօրինեալ

յԵրեմիա քահանայէ Խապիպի

Սեղհոկանաբնակ

Ս. Փրկչեան Ազգային Հիւանդանոցի

—

Տպագրութիւն Սրբոյն

—

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Վիճակագիր Տերութեանց. — Հայրապետութիւն Հայոց. — Հայոց ազգաբնակութիւն Արմենիա. — Օսմանեան միջազգային թղթատարութիւնք. — Ժամանակագրոյց մարդասիրական Օսմանեան միջազգային թղթատարութեանց. — Եւրոպական նամակատունք ի Կ. Պոլիս. — Ցուցակ գնոց թղթատարութեանց և հեռագրութեանց Եւրոպական և Ասիական քաղաքաց Թուրքիոյ. — Սակագին հեռագրի ըստ նոր կարգադրութեանց միջազգային թելերու. — Ընկերութիւնք շոգեշարժ նաւարկութեան, ինչպէս են, Եգիպտական (Խըտիվկէ), Մախսուսէ, Ալսարո—Հունգար Լոյտ, Մէսաժըրի Մարիթիմ, Բաքէ Լնէ և ընկերութիւն, Ռուսական ընկերութիւն. — Ընտանեկան դեղարան։

ԴՐԱՏՈՒՆ Ց. ՁԱՄՍԵՐՃԵԱՆԻ

Կը ծանուցուի արդ ոյ հասարակութեան թէ Զալաթիոյ կոմուրջի Պոլսոյ կողմը մանաւանդ կարդը 56 թիւ խանութին ամեն տեսակ Հայ Գաղ. և Ցաճկ. դասագրքեր, Օրացոյց, Գազաթիա և կալանդարի նուէր գունաւոր պատկեր, և թէ Հայ. Ցաճկ. Գաղ. լրագիրներ կը ծախուին։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

—

Պ. Վ. Ծանոյի 1867ին հիմնած, և անցեալ Մայիս 5ին հրկիզեալ հրաշակաւոր Աբեւանչան դեղարանն դեղեցկապէս նորոգուելով վերաբին բացուեցաւ։

Դեղորայք, վերաբուժական գործիք, անուշահոտութիւնք և ընդհանուր նիւթք նորոգ հասեալ լեւրոպիոյ, արագութիւն ծառայութեանց, և ուշադրութիւն ի պատրաստութեան դեղապրոց։

Մեծաքանակ վաճառմանց համար, Պ. Վ. Ծանոյի՝ Պահճէ գ ապուռ ձէլալ պէյ խանն ունեցած դեղարէից մթերանոցը պահած է, ուր գտնուելոց համար յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին։

Բերայի մեծ փոգոցին մէջ 1852էն ի վեր հիմնեալ դեղարանը՝ Պ. Վ. Ծանոյի որդւոյն՝ վկայեալ քիմիագէտ Ժ. Ծանոյի՝ տեսչութեան ներքեւ է։

Ցուն յԱգբիանուպոլիս, գործարան ի Բէռա։ Գինք խիստ չափաւոր։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մեծ. Կ. Էֆէնտի Ճիկերճեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգ. հասարակութեան թէ Ն. 2 Սինկը կոչուած կարի մեքենան և իր գործիները Ամերիկայէն բերել տալով կէս գնովը կը վաճառէի։ Նոյնպէս և զանազան տեսակ նոր և ընտիր ասպրանքներ, զորս կրնայ արժանագին տալ իրեն դիմող յանախորդայ։ Կեդրոնատեղին է Կարին Բերդին մէջը, Կ. Ճիկերճեան թիւ 71 մաղազան։

ԵԼԱՆ

Հարպկէ Էլպիսէ անպարբնա միւպանա օրընաճաք տրիք ելուզ մնչա մուտէն ուրմէ իրէ 1000 գեարդրաք թէլ գ օրճանէն 200 մնչա ուրմէ իլէ 200 գեարդրա գ օրչա հէմանն վէ գ ատարդ իրէ գ դրարիմնէն իմիթարէն 40 կիւնէ գ ատար անպարա թէ օրիմ օրմանոգ վէ բէսմի կէօրիւ կիւ. իրէ թէպիմինէ գ ատար քեռաֆիֆէի մէսարիֆի մի թէահիւաէ տեղ օրմոգ, վէ մոգ պաւգ սէնէպտէրինին վիրուտի իրէ մուամէլէսի իմիթանէնտա էսմանը սիմ մէճիտիէ 19 գրուշ հիսարը իրէ հէման լեվազիմանթ տարէսի վէգնէսինտէն վերիմէք վէ բէսմի կէօմրիւ կի իրէ թէպիմինէ գ ատար քեռաֆիֆէի մէսարիֆի մի թէահհիւաէ ոյիա պուլունմոգ չարթը վէ շերայիթի տարէսի իրէ պէհէր թօրը 34 պուչուգ գուրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օրուպ, թըշրինի սանի բումինին 12ինճի չարշէնպիհ կիւնինէ գ ատար պէհէր կիւն միւնագ ատասը պիր իճրա գ արարը գ ամիսի վերիլէճէյինտէն իմիայէ թալիպ օրանարրն վէ 13ինճի բէնճշէնպիհ կիւնի եւ զամ պէշ թէնգիլինէ բարիպ պուլունանարրն հարպիյէ նէզարէթի լեվազիմանթը ումումիյէ տարէսինէ կէլմէլերի, վէ կէլէմէյէն զեվամթ օրաբը հարատ խէճէքլերի թէնգիլանթը միւմգա վարագա տահիհա իրէ տարէսի մէգքիւբէ բիատէթինէ պիլտիրմէլերի։

8 թըշրինի սանի 96 2

—

Հարպկէ էլպիսէ անպարբնա միւպանա օրընաճաք 2000 թօր չատարլըգ ամերիգան զէգինին թարիխի գարարինտէ 500 թօրը հէման վէ գ ատարը 45 ինճի կիւնինտէն իմիթարէն թէպիմէ պէտ իրէ 31 կիւնտէ արգասը արընմոգ, վէ մոգ գաւգ սէնէպտէրի թարիխինտէն իմիթարէն 21 կիւն միրուրինտէ էսմանի սիմ մէճիտիէ 19 գրուշ հիսարը իրէ լեվազիմանթ տարէսի վէգնէսինտէն վերիմէք վէ բէսմի կէօմրիւ կի իրէ թէպիմինէ գ ատար քեռաֆիֆէի մէսարիֆի մի թէահհիւաէ ոյիա պուլունմոգ չարթը վէ շերայիթի տարէսի իրէ պէհէր թօրը 34 պուչուգ գուրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օրուպ, թըշրինի սանի բումինին 12ինճի չարշէնպիհ կիւնինէ գ ատար պէհէր կիւն միւնագ ատասը պիր իճրա գ արարը գ ամիսի վերիլէճէյինտէն իմիայէ թալիպ օրանարրն վէ 13ինճի բէնճշէնպիհ կիւնի եւ զամ պէշ զամանը բարիպ պուլունանարրն հարպիյէ նէզարէթի լեվազիմանթը ումումիյէ տարէսինէ կէլմէլերի, վէ կէլէմէյէն զեվամթ օրաբը հարատ խէճէքլերի թէնգիլանթը միւմգա վարագա տահիհա իրէ տարէսի մէգքիւբէ բիատէթինէ պիլտիրմէլերի։

8 թըշրինի սանի 96 2

—

Թահնիյէ իարէսի հասըլանթը-տան Ֆիրուխթ օրընաճաք օրան 200 պին բըյէ քէբէք թարիխի քարարընտան իմիթարէն 96 սենէսի թըշրինի սանիսի նիհայէթինէ քատար եէվմիյէսինէ իտարէթի իտէն մըքտարը գաբանը տաքիք տէյիրմանընտան գարարրբըլաք վէ էսմանը սիմ մէճիտիէ 19 գրուշլու լեվազիմանթը ումումիյէ տարէսի վէգնէսինէն էշեա պէհարը տարբէթերինտէն էվվելէյէ մահտուգ իրէ պատահու քէբէյի քալարբըլմաք իւզրէ պէհէր քըյէսի 20 շարարա թալիպի էօհտէսինտէ օրուգ թըշրինի սանինին 12ինճի չէհարշէնպիհ կիւնինէ քատար պէհէր կիւն միւնագ ատասը իճրա օրանաճաղընտան, իմիայէ թալիպ օրանարրն հարպիյէ նէզարէթի լեվազիմանթը ումումիյէ տարէսինէ կէլմէլերի։

8 թըշրինի սանի 96

ՆՈՐ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄՈՎ

Ընդ երաշխաւորութեամբ կառավարութեան

—

Պիտի քաշուի դեկտ. 18ին (Ն. Տ.)

—o—

Այս նոր վիճակահանութիւնը 46,640 պարգև կը պարունակէ, որք չորս բաժանմամբ պիտի քաշուին։ Տոմակաց արժեգինն 1ի պաշտօնէ որոշուած է և առաջին երկու բաժանմանց համար կը հատնի

Ֆրանք 22,50՝ ամբողջ տոմսակի համար։

Ֆրանք 11,25՝ կէս տոմսակի համար։

Այս նոր վիճակահանութեան մէջ ամենէն յաջող ռազմով չահուելիք ամենամեծ վիճակն է

500.000 ՖՐԱՆՔ

Սոյն վիճակահանութիւնը կը պարունակէ նաև մանրաւորապէս հետեւեալ պարգևները։

Տոմակ	Ֆրանքէն	Ֆրանք
1	312,500 —	312,500
1	187,500 —	187,500
1	125,000 —	125,000
1	75,000 —	75,000
1	62,500 —	62,500
2	50,000 —	100,000
2	37,500 —	75,000
5	31,250 —	156,250
2	25,000 —	50,000
12	18,750 —	225,000
1	15,000 —	15,000
24	12,500 —	300,000
4	10,000 —	40,000
3	7,500 —	22,500
52	6,250 —	325,000
6	5,000 —	30,000
108	3,750 —	405,000
214	2,500 —	535,000

և այլն, և այլն։

Տոմակաց արժէքը պէտք է յաղարկել ամեն երկրի Պանքիօֆինէրով, բօսթայի Մանտայով, որ և է երկրի թէնպա բօսթով, և կամ Գերմանիոյ, Անգղիոյ կամ Դաղղիոյ Պանքաներու վրայ փոխանակագրով։ Դրամն ընդունելնուս պէս յատուկ նամակաւ մը կը ղրկուի յանձնարարեալ տոմսակներն, որք ստերութեան ղինանշանովը վաւերացեալ են. ասոնց հետ նաև վիճակահանութեան յայտագիրն ալ դաղղիական լեզուաւ, և ամեն վիճակարկութենէ յետոյ պարգևներուն և շահող թուոց պաշտօնական ցուցակը։ Շահուած պարգևներուն գինն անմիջապէս կը վճարուի մեր միջոցաւ, կառավարութեան հսկողութեան ներքև, հնչուն գրամով շահողին բնակարանը։

Bureau principal de Loterie

ISENTHAL & Cie

Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնն Եւրոպական ամեն լեզուօք կը կատարի։ Նամակ մը Աբեւելից քաղաքներէն մինչև Համբուրկ 180 ժամէն կը հասնի և փոխադարձաբար։

Steiner Bureau d'annonces Hamburg.

ԳԱՍԱՏԱԿԱՆ ԱՌՈՒՄՈՎ

ԷՍՔԻՇԻՐ ՕՐԻՆԱԿԱՆԻ

Երկկ իրիկուն գոցուեցաւ	11, 4
Այս առաւօտ բացուեցաւ	11, 4
Կէս օրին	11, 4

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹԹՂԹՈՑ

12 Նոյեմբեր

Օսմանլի Ֆէնէրպակ	Անգղ. լիր.	4, 4
» Փոխառակագիրներ	»	2,58
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,20
Բրէսի Ֆէնէրպակ	»	5,25
Փոխ. 1863 (Մաթան) 6 0/0	Ֆր.	55,
» 1865 (») 6 0/0	»	54,
» 1869 (Բինոր) 6 0/0	»	52,50
» 1872 (Պոն տիւ թրէզոր)	»	18,
» 1873	»	50,50
Բուսիլի երկաթուղի	»	29,75
Լաւրիուսմ	»	96,
Թրամուայ	Օսմ. լիր	400
Թղթադրամ	»	1200

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

12 Նոյեմբեր

Անգղ. լիրա	դրչ.	109 33
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 24
Իմբէրիալ Ռուս	»	89 32
Ռուսական թղթադրամ 9 բոպ.		7 քարիք
Գլորմոց	դրչ.	31 25
Մէճիտիէ տարբերութիւն	»	7 12
Հինգնոց	»	211 10
Վեցնոց	»	129
Մէճիտիէ	»	212 10
Պղինձ	»	535
5 փարանոց	»	250

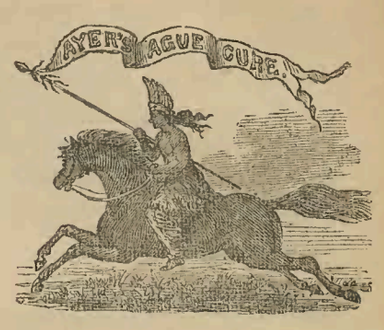

ԶԵՐՄԻ ԴԵՂ.

Տոքթոր Այերի Զերմի դեղը ամեն օր և իրէ տեսակ Զերմ իսկոյն կը բժշկէ. Հայ դեղ մը որ առաջ չունի օգտակար ըլլայ Զերմի, Զերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ ասոնց դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Այրդէն Պոլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է ասոնց դեղը ու անոնց բժշկութիւնները գիտեն անոր յաջողը։ Դեռ ո թէր տարի չէր հիմա եկէք խմեցուցէք իրարու տաքրզական դեղ ու հաքը առ Զերմի դեղէն (Զերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի գդալ ու Զրի հետ խառնելով խմեցուցէք, անմիջապէս կանցնի։ Տպագրած տետրի մէջ ասայու է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՈՐԸ

Ոչ սր իր մաղերուն թափիլը չուզէր, «Այերի Վիկոր» կոչուած մաղի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մաղի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չի թափելու համար կը ծախսուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ Վիկորի օգուտը միկրոսկոպով փորձելով տեսնուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մաղերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, շուտով գործածէն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջան։ Թափելու վրայ եղող մաղերը կը հատուտան ու կամրասնի է, թափածներուն տեղը մաղ կը բուսնի երբոր մաղերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մաղերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետ է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի բաց ի կիրակի և ազգ օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Գալաթիա Ասանաղտիրաք Ճատէսի թիւ 198, Նորս խան Մասիսի խմբագրատուն։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոդարարաց դրատներն։

ԿԱՐԻՆ. Յոհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շուարդ էֆ.
ՍԵՒԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաչատրեան.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եդուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՈՒՍՏՈՒՊՕ. Արժ. Տ. Աբրահամ ս. ուսդ քահանայ Ֆէլզեան.
ՋՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրզամտեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Եղիազարեան էֆ. ԵՒԴՈԿԻԱ.
ԲՈՒՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Մերուանեան.
ՎԱՆ. Պետրոս » Գարամանճեան.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԻԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽԻՓԻՒՃԷԼԷԱՆ